

#1 *NEW YORK TIMES* BESTSELLER

MÔJ PRÍBEH

MICHELLE
OBAMOVÁ

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

MÔJ PRÍBEH

MÔJ PRÍBEH

MICHELLE
OBAMOVÁ

TATRAN

Z anglického originálu Michelle Obama: BECOMING,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Viking, an imprint of Penguin Random House LLC,
New York, 2018,

preložila Katarína Ostricová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2019 ako 5208. publikácia
a 162. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval AldoDesign, Bratislava.

Zodpovedná redaktorka Daniela Šinková

Jazyková redaktorka Marta Bábiková

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačil Tisk Centrum, s.r.o, Moravany u Brna.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © Michelle Obama, 2018

Translation © Katarína Ostricová 2019

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2019

ISBN 978-80-222-0997-7

*Venované všetkým, ktorí sú súčasťou môjho príbehu:
ľuďom, ktorí ma vychovali – Fraserovi, Marian, Craigovi a ďalším
členom mojej početnej rodiny,
mojim verným priateľkám, ktoré ma vždy dokážu povzbudiť,
môjmu lojálnemu a zaniietenému tímu, na ktorý som neustále hrdá.*

*Láskam môjho života:
Malii a Sashi, mojim dvom zlatičkam,
ktoré sú zmyslom môjho života,
a napokon Barackovi, ktorý mi vždy sľuboval vzrušujúcu cestu.*

Obsah

Predslov

11

Moja cesta

17

Naša cesta

117

Cesta pokračuje

283

Doslov

413

Podakovanie

419

Zdroj fotografií

424

Predslov

Marec 2017

AKO DIEŤA SOM NEMALA VEĽKÉ NÁROKY. CHCELA som psa. Chcela som mať dom so schodiskom – celé dve poschodia pre jednu rodinu. Z nejakého dôvodu som túžila po štvordverovom kombi namiesto dvojdvorového kupé značky Buick, ktoré bolo pýchou môjho otca. Zvykla som hovoriť ľuďom, že až vyrastiem, budem detskou lekárkou. Prečo? Pretože som sa dobre cítila medzi malými deťmi. A tiež som rýchlo pochopila, že je to odpoveď, akú dospelí radi počujú. *Fíha, lekárka! Dobrá voľba!* V tom čase som nosila vrkoče, komandovala svojho staršieho brata a za každých okolností som v škole musela mať najlepšie známky. Bola som cieľavedomá, hoci som ani presne nevedela, čo chcem dosiahnuť. Dnes si myslím, že jedna z najnezmyselnejších otázok, aké dospelí môžu položiť dieťaťu, je: *Čím chceš byť, keď budeš veľký?* Akoby dospievanie malo nejaký koniec. Človek sa jedného dňa niečím stane a hotovo.

V doterajšom živote som bola právničkou. Bola som aj námestníčkou v nemocnici a riaditeľkou neziskovej organizácie, ktorá podporuje mladých ľudí v ich profesijnom raste. Bola som černošskou študentkou z robotníckej triedy na prestížnej univerzite, ktorú navštevovali prevažne belosi. Neraz som bola jedinou ženou, jedinou Afroameričankou v miestnosti. Bola som nevestou, vystresovanou mladou matkou, žiaľom rozorvanou dcérou. A ešte donedávna som bola prvou dárou Spojených štátov amerických – v pozícii, ktorá oficiálne nie je pracovnou pozíciou, no predsa mi poskytla možnosti, aké som si ani

nedokázala predstaviť. Bola pre mňa výzvou i pokorením, cítila som sa v nej dôležitá i menejcenná, a nezriedka všetko naraz. Len teraz si začínam uvedomovať, čo všetko sa udialo počas posledných rokov – od chvíle, keď môj manžel v roku 2006 začal zvažovať kandidatúru na prezidentský úrad, až po chladné zimné ráno, keď som s Melaniou Trumpovou nastupovala do limuzíny a sprevádzala ju na inauguráciu jej manžela. Bola to jedinečná cesta.

Ako prvá dáma spoznávate Ameriku v jej extrémoch. Zúčastnila som sa fundraisingových akcií v luxusných vilách, ktoré vyzerali skôr ako galérie a ktorých majitelia si potrpia na vane vyrobené z drahých kameňov. Navštívila som rodiny, ktoré počas hurikánu Katrina prišli o všetko a boli šťastné, že majú funkčnú chladničku a sporák. Stretávala som ľudí, ktorí sa mi zdali povrchní a pokryteckí, no stretla som aj takých – učiteľov, manželky vojakov a mnoho ďalších –, ktorí ma udivovali svojou vnútornou hĺbkou a silou. A po celom svete som stretávala deti, ktoré ma rozosmievali a napĺňali nádejou a ktoré obdivuhodne rýchlo dokázali zabudnúť na moje postavenie vo chvíli, keď sme sa spolu začali hrať v hline kdesi v záhrade.

Odkedy som neisto vstúpila do verejného života, zažila som, že ma postavili na piedestál najvplyvnejšej ženy sveta, no aj to, že ma posmešne titulovali „rozhnevanou čiernou ženou“. Zaujímalo by ma, ktorá časť tohto slovného spojenia irituje mojich oponentov najviac – „rozhnevaná“, „čierna“, alebo „žena“? Usmievala som sa pri fotení s ľuďmi, ktorí v televízii označujú môjho manžela otrasnými výrazmi, no napriek tomu chcú mať zvečnenú spomienku s ním na kozubovej rímse. Dozvedala som sa o osočovaní, ktoré sa šíri po internete, kde sa o mne spochybňuje úplne všetko, dokonca ešte aj to, či som žena alebo muž. Jeden úradujúci senátor si robil žarty z môjho zadku. Dotklo sa ma to. Zúrila som. No väčšinou som sa snažila takéto veci odbiť s úsmevom.

Ešte stále toho veľa neviem o Amerike, o živote, o tom, čo môže pri niesť budúcnosť. No poznám samu seba. Môj otec Fraser ma učil tvrdo pracovať, veľa sa smiať a držať slovo. Moja mama Marian ma naučila samostatne premýšľať a vyjadriť svoj názor. V našom malom byte v chicagskej južnej časti South Side ma obaja naučili uvedomovať si hodnotu ľudského príbehu, môjho vlastného príbehu, ako aj širšieho príbehu našej krajiny. Aj keby nebol pekný ani dokonalý. Aj keby bol

pravdivejší, než je nám milé. Máme a vždy budeme mať svoj vlastný príbeh. Toho sa môžeme chopiť.

Osem rokov som žila v Bielom dome, v budove, kde je viac schodov, než dokážem spočítať – a k tomu ešte výťahy, bowlingová dráha a vlastné kvetinárstvo. Spávala som v posteli s talianskymi prikrývkami. O jedlo sa staral tím prvotriednych šéfkuchárov a servírovali ho profesionáli, akých nenájdete v žiadnej päťhviezdičkovej reštaurácii alebo hoteli. Pred dverami postávali agenti tajnej služby so slúchadlami, zbraňami a nehybným výrazom tváre, ktorí sa snažili nezasahovať do súkromia našej rodiny. Svojím spôsobom sme si na to zvykli – na svojráznu vznešenosť nášho nového domova, ako aj na neustálu tichú prítomnosť cudzích ľudí.

Biely dom je miesto, kde sa naše dve dcéry hrávali s loptou na chodbách, alebo šplhali po stromoch na priľahlom trávniku South Lawn. Je to miesto, kde Barack sedával v pracovni Treaty Room neskoro do noci a podrobne študoval dokumenty a návrhy prejavov a kde sa naša fenka Sunny občas vyšpinila na koberec. Často som stála na Trumanovom balkóne a sledovala turistov, ako si robia selfie a nakúkajú cez železný plot, snažiac sa uhádnuť, čo sa deje vo vnútri. Boli dni, keď som mala pocit, že sa zadusím, keďže naše okná museli byť z bezpečnostných dôvodov zavreté a ja som sa nemohla nadýchať čerstvého vzduchu bez toho, aby som nespôsobila zmätok. Boli tiež dni, keď som s úžasom sledovala kvitnúce biele magnólie, každodenný zhon spojený s výkonom vládnych záležitostí, okázalosť vojenských ceremónií. Boli dni, týždne i mesiace, keď som nenávidela politiku. A boli chvíle, keď ma krása tejto krajiny a jej ľudí tak ohromili, že som sa nezmohla na slovo.

A odrazu bol koniec. Hoci bolo jasné, že to príde, hoci posledné týždne boli plné rozlúčok a emócií, ten deň sám osebe je len matnou spomienkou. Už len položiť ruku na Bibliu a zopakovať prísahu. Zatiaľ čo sa nábytok jedného prezidenta vynáša von, nové zariadenie sa už sťahuje dnu. Stačí niekoľko hodín a šatníky sa vyprázdnia a opäť zaplnia novými vecami. Ani sa nenazdáte a na nových vankúšoch už ležia iné hlavy – nové osobnosti, nové sny. A keď sa to skončí, keď naposledy vykročíte cez prah dverí na najznámejšej adrese sveta, v mnohých ohľadoch vám nezostáva nič iné, než opäť hľadať samých seba.

Porozprávam vám príhodu, ktorá sa stala nedávno. Bola som doma, v dome z červených tehál, do ktorého sme sa len nedávno nasťahovali.

Náš nový dom sa nachádza v pokojnej štvrti, asi tri kilometre od nášho starého domova. Ešte sme sa ani poriadne nezabývali. V obývačke máme nábytok rozložený rovnako, ako sme mali v Bielom dome. Tu i tam sú porozkladané spomienkové predmety, ktoré nám pripomínajú, že to všetko bola skutočnosť – fotografie z dní strávených s rodinou v rekreačnom zariadení Camp David, ručne robené nádoby, ktoré som dostala od domorodých amerických študentov, knihu s podpisom Nelsona Mandelu. Neobvyklé v ten večer bolo, že nikto nebol doma. Barack odcestoval. Sasha si vyšla s priateľmi. Malia, ktorá sa rozhodla nastúpiť na vysokú školu o rok neskôr, v tom čase žila a pracovala v New Yorku. Bola som sama, len s našimi dvoma psami, v tichom a prázdnom dome, aký som nepoznala za posledných osem rokov.

Bola som hladná. Vyšla som zo spálne a so psami v päťách som zišla dolu schodiskom. V kuchyni som otvorila chladničku. Vytiahla som toastový chlieb a dva krajce som vložila do toastovača. Zo skrinky som vybrala tanier. Bude to znieť čudne, no skutočnosť, že si môžem vziať tanier z poličky bez toho, aby niekto iný nástojil, že to urobí za mňa, a len tak sama stáť a sledovať chlieb v toastovači, mi silne pripomenulo môj starý život. Alebo to bola iba predzvesť môjho nového života?

Nakoniec som si urobila syrový toast. Plátky chleba som preložila do mikrovlnky a zapiekla ich s hrubým plátkom lepkavého čedaru. Potom som vyšla s tanierom do záhrady za domom. Nikomu som nemusela oznamovať, kam idem. Jednoducho som šla. Bola som naboso, v krátkych nohaviciach. Zima sa konečne skončila. Na záhonoch pozdĺž záhradného múru práve začínali klíčiť krókusy. Vo vzduchu bolo cítiť jar. Sedela som na schodoch verandy a vychutnávala si teplo, ktoré sálalo z bridlicovej dlažby pod mojimi nohami. Kdesi v diaľke začal brechať pes a moje psy, na okamih zneistené, zbystrili pozornosť. Mala som dojem, že to vnímajú ako rušivý zvuk, keďže v Bielom dome sme nemali susedov, a už vôbec nie psy v susedstve. Toto všetko bolo pre ne neobvyklé. Keď psy odbehli preskúmať opačný koniec záhrady, vo večernom šere som si dojedla toast a vychutnávala si svoju samotu. Nemyslela som na skupinu ozbrojených strážcov, ktorí aj teraz sedeli asi o sto krokov ďalej v našej garáži, kde mali na mieru postavené veliteľské stanovište, ani na skutočnosť, že si stále nemôžem len tak vyjsť na ulicu bez sprievodu členov bezpečnostnej služby. Nemyslela som na nového prezidenta, a vlastne ani na starého.

Namiesto toho som myslela na to, ako sa o pár minút vrátim späť do domu, umyjem tanier a zamierim do postele, a možno si otvorím okno, aby som cítila jarný vzduch – bude to skvelé. Uvedomila som si, že ten pokoj mi po prvýkrát poskytol možnosť rozjímať. Ako prvá dáma som si koncom rušného týždňa už nevedela spomenúť, ako sa začal. No teraz začínam vnímať čas inak. Z mojich dievčat, ktoré si do Bieleho domu priniesli bábiky Polly Pocket, deku prezývanú Blankie a plyšového tigra menom Tiger, sú dnes tínedžerky, mladé ženy s hlavou plnou plánov a vlastným svetonázorom. Môj manžel si zariaďuje život po rokoch strávených v Bielom dome a naberá nový dych. A potom som tu ja, v našom novom domove, a je toho veľa, čo by som chcela povedať.

Moja cesta

VELKÚ ČASŤ DETSTVA MA SPREVÁDZALI TÓNY KLAVÍRA. Obklopovala ma zlá, v lepšom prípade amatérska hudba, ktorá zospodu doliehala do mojej izby. Bolo to brnkanie žiakov sediacich pri klavíri u mojej pratety Robbie, ktorí pomaly a neobratne cvičili stupnice. Naša rodina bývala v chicagskej južnej štvrti South Shore, v úhľadnom tehlovom bungalove, ktorý patril Robbie a jej manželovi Terrymu. Moji rodičia si prenajali byt na poschodí, kým Robbie a Terry bývali v prízemí. Robbie bola mamina teta a po celé roky sa k nej správala veľkodušne. No pre mňa bola tak trochu postrachom. Upätá a vážna, viedla spevácky zbor v miestnom kostole a súkromne učila hru na klavíri deti v našom okolí. Nosievala topánky so širokými opätkami a okuliare zavesené na šnúrke okolo krku. Mala šibalský úsmev, no na rozdiel od mojej mamy jej chýbal zmysel pre sarkazmus. Niekedy som počula, ako hreší svojich žiakov, že málo cvičia, alebo vyčítala rodičom, že prišli s deťmi neskoro na hodinu.

„Dobrá noc!“ zvolala uprostred dňa rovnako zlostne, ako keď niekto povie „Prekristapána!“ Zdalo sa, že len málokto vyhovuje jej nárokom.

Každopádne, tóny cvičiacich žiakov sa stali soundtrackom nášho života. Brnkanie sa ozývalo popoludní i podvečer. Občas k Robbie prišli ženy z kostola, aby nacvičovali chválospevy, a ich zbožnosť sa rozliehala po celom dome i okolí. Robbie mala pravidlo, že deti, ktoré k nej chodili na hodiny klavíra, smeli nacvičovať vždy len jednu skladbu. Hore v izbe som počúvala, ako sa neisto, notu za notou usilujú získať jej

uznanie. Začínali detskou pesničkou *Hot Cross Buns* a k Brahmsovej *Uspávanke* sa prepracovali až po dlhšom cvičení. Hudba v dome ma neobťažovala, len nikdy neprestávala. Plazila sa hore schodiskom, ktoré oddeľovalo naše izby od pratetinho bytu. V lete k nám prenikala cez otvorené okná a sprevádzala ma, keď som sa hrala s barbie, alebo si stavala malé kráľovstvá zo stavebníc. Oddýchli sme si od nej len vtedy, keď sa môj otec vrátil domov z rannej zmeny v mestských vodárňach, zapol si prenos zápasu bejzbalového tímu Cubs a zosilnil zvuk natoľko, až všetko prehlušil.

Bol koniec šesťdesiatych rokov dvadsiateho storočia v chicagskej South Side. Cubs neboli zlí, no neboli ani extra dobrí. Sedávala som otcovi na kolenách v jeho polohovacom kresle a on mi rozprával o tom, ako Cubs koncom sezóny strácajú dych, alebo ako Billy Williams, ktorý býval za rohom na Constance Avenue, minule tak skvele odpálil loptičku. Mimo bejzbalových ihrísk sa Amerika nachádzala uprostred rozsiahlych a nepredvídateľných zmien. Kennedyovci boli mŕtvi. Martina Luthera Kinga Jr. zastrelili na balkóne motela v Memphise, čo naštartovalo nepokoje v celej krajine, Chicago nevynímajúc. Národný zjazd Demokratickej strany v roku 1968 vyústil do krvavých násilností, keď polícia v Grant Parku, asi štrnásť kilometrov na sever od miesta, kde sme žili, zakročila voči demonštrantom proti vojne vo Vietname s obuškami a so slzným plynom. Medzičasom sa belošké rodiny, zlákané čarom predmestí – a príslubom lepších škôl, priestrannejších verejných plôch a pravdepodobne aj väčším počtom beloškého obyvateľstva –, začali húfne sťahovať z mesta.

Nič z toho ma však skutočne nezasahovalo. Bola som len dieťa, dievča, ktoré sa hrávalo s barbie a stavebnicami, mala som rodičov a staršieho brata, ktorý spával s hlavou asi meter od mojej. Moja rodina bola mojím svetom, stredobodom všetkého. Mama ma už v ranom veku naučila čítať. Vodievala ma do verejnej knižnice a sedávala pri mne, zatiaľ čo som lúštila stranu za stranou. Otec každý deň chodil do práce, oblečený v modrej robotníckej rovnošate, no po večeroch nám predvádzal svoju lásku k džezu a umeniu. Ako chlapec chodil na lekcie do chicagskej galérie a ako stredoškolák sa venoval maľovaniu a sochárstvu. Počas školy závodne plával aj boxoval a v dospelosti fandil každému športu, ktorý dávali v televízii, od profesionálneho golfu až po NHL. Vedel oceniť ľudí, ktorí sa prekonávajú. Keď sa môj brat Craig

začal zaujímať o basketbal, otec vykladal mince nad zárubňu kuchynských dverí, aby ho motivoval načahovať sa za nimi.

Všetko, čo pre nás bolo dôležité, sa nachádzalo v okruhu piatich blokov – moji starí rodičia, bratrance a sesternice, kostol na rohu ulice, kam sme dosť nepravidelne chodili do nedeľnej školy, benzínová pumpa, kam ma mama občas poslala po škatuľku cigariet, i obchod s alkoholom, kde predávali aj krájaný chlieb, drobné sladkosti a mlieko. Za horúcich letných nocí sme s Craigom zaspávali za zvukov povzbudzovania na softbalových zápasoch seniorskej ligy, ktoré sa hrávali v neďalekom verejnom parku, kde sme cez deň ložili po preliezačkách a hrali sa na naháňačku s ostatnými deťmi.

Medzi Craigom a mnou sú necelé dva roky. Po otcovi zdedil mäkký pohľad a optimistickú povahu, a po mame húževnatosť. Vždy sme si boli blízki, sčasti vďaka neochvejnej a tak trochu nevysvetliteľnej oddanosti, ktorú zjavne pociťoval voči svojej mladšej sestre. Mám odloženú starú, čiernobielu rodinnú fotografiu, na ktorej všetci štyria sedíme na pohovke. Mama sa usmieva a drží si ma na kolenách, otec sa tvári hrdo a vážne, Craig mu sedí v lone. Sme oblečení ako do kostola alebo na svadbu. Môžem mať asi tak osem mesiacov. S bacuľatou tváričkou a priamym pohľadom zápasníka ležím v plienkach a vyžehľených bielych šatočkách, pripravená vyšmyknúť sa z maminho zovretia, a upieram zrak na fotoaparát, akoby som ho chcela zjesť. Vedľa mňa je Craig, džentlmensky oblečený v saku s motýlikom a s dôležitým výrazom v tvári. Má asi dva roky, no už vyzerá ako zosobnenie bratskej ostražitosti a zodpovednosti – ruku nafaňuje ku mne a prstami mi starostlivo stíska moje bacuľaté zápästie.

V čase, keď bol tento obrázok zvečnený, sme ešte bývali oproti otcovým rodičom v Parkway Gardens, cenovo dostupných nájomných bytoch v South Side. Tieto modernistické bytové domy boli postavené v päťdesiatych rokoch minulého storočia ako družstevné byty, mali zmierniť povojnový nedostatok bytov pre černošské robotnícke rodiny. Neskôr schátrali v dôsledku chudoby a násillia medzi gangmi a stalo sa z nich nebezpečné miesto pre život. No dávno predtým, keď som ešte bola batola, moji rodičia – ktorí sa zoznámili ešte ako tínedžeri a brali sa po dvadsiatke – prijali ponuku nasťahovať sa pár kilometrov južnejšie do krajšieho prostredia k Robbie a Terryemu.

Na ulici Euclid Avenue sme mali dve domácnosti pod jednou stre-

chou. Súdiac podľa dispozície, priestor na poschodí mal pravdepodobne slúžiť ako byt pre jednu alebo dve osoby, no pomestili sme sa tam všetci štyria. Rodičia spávali v spálni, kým ja a Craig sme sa delili o väčšiu miestnosť, ktorá mala pravdepodobne slúžiť ako obývacia izba. Časom, ako sme rástli, priniesol starý otec z matkinej strany Purnell Shields – zaniatený, hoci nie až taký zručný tesár – akési lacné drevené obloženie, z ktorého vyrobil provizórnu priečku, a tak nám vytvoril dva samostatné priestory. Obe časti oddelil plastovými harmonikovými dverami a vpredu nám vytvoril spoločné miesto na hranie, kam sme si odkladali hračky a knihy.

Svoju izbu som milovala. Vošla sa do nej iba posteľ a úzky písací stôl. Všetky plyšové zvieratká som mala uložené na posteli a v rámci večerného rituálu som si ich starostlivo ukladala okolo hlavy. V druhej časti miestnosti viedol Craig v podstate zrkadlový život na posteli pritlačenej k priečke, paralelne s mojou. Deliacia stena medzi nami bola taká tenká, že sme sa večer z postele mohli rozprávať. Cez dvadsaťcentimetrovú medzeru medzi priečkou a stropom sme si zvyčajne hádzali zhúžvanú ponožku ako loptičku.

Teta Robbie si svoju časť domu udržiavala ako mauzóleum. Nábytok prikrývala ochrannou fóliou, ktorá mi pripadala studená a lepkavá, keď som si na ňu náhodou sadla s holými nohami. Jej poličky boli plné porcelánových figúrok, ktorých sme sa nesmeli dotýkať. Rukou som krúžila nad roztomilou súpravou sklenených pudlíkov – krehko pôsobiacou fenkou s tromi šteniatkami, a potom som ju rýchlo stiahla z obavy pred tetiným hnevom. Keď nedávala hodiny klavíra, bývalo na prízemí hrobové ticho. Televízor nikdy nebol zapnutý, ani rádio nebolo počuť. Nie som si dokonca istá, či sa tí dvaja na prízemí vôbec rozprávali. Celé meno tetinho manžela znelo William Victor Terry, no z nejakého dôvodu sme ho volali len posledným menom. Terry bol ako príznak, elegantný pán, ktorý každý deň nosieval trojdielny oblek a takmer nikdy nepreriekol slovo.

Poschodie a prízemie som vnímala ako dva odlišné vesmíry, v ktorých sa ma zmocňovali protichodné pocity. Na poschodí sme boli až bezočivo hluční. S Craigom sme sa hrali s loptou a naháňali sa po byte. Drevenú dlážku v chodbe sme nasprejovali leštidlom na nábytok, aby sme sa po nej mohli v ponožkách kľzať čo najrýchlejšie a čo najďalej, a často sme pri tom narážali do stien. V kuchyni sa odohrá-

vali bratsko-sesterské zápasy v boxe. Od otca sme dostali boxerské rukavice spolu s osobnými inštrukciami, ako zasadiť poriadny úder. Po večeroch sme celá rodina hrávali stolové hry, rozprávali si príbehy a vtipy a nahlas si púšťali platne skupiny Jackson Five. Keď už toho bolo na Robbie priveľa, dôrazne začala vypínať a zapínať svetelný spínač na spoločnom schodisku, ktorým sa ovládalo aj svetlo v našej chodbe na poschodí, čím sa nám snažila slušne naznačiť, aby sme stíchli.

Robbie a Terry už boli v rokoch. Vyrastali v inej dobe s odlišnými starosťami. Zažili veci, ktoré naši rodičia nezažili a o ktorých sme Craig a ja v detinskej pochabosti ani netušili. Asi takto nám to vysvetľovala mama, keď sme príliš šomrali na nevlúdnosť panujúcu dole v prízemí. Hoci sme nepoznali príčiny tejto atmosféry, rodičia nám často pripomínali, aby sme nezabúdali, že nejaké existujú. Vravievali nám, že každý človek na zemi si nesie so sebou neviditeľnú minulosť a už to samo osebe si zasluhuje pochopenie. O mnoho rokov neskôr som sa dozvedela, že Robbie zažalovala Severozápadnú univerzitu za diskrimináciu, pretože keď sa v roku 1943 prihlásila na workshop zborovej hudby, odmietli jej dať izbu na internáte. Namiesto toho jej odporučili ubytovňu v meste – miesto pre „farebných“, ako jej vysvetlili. Terry kedysi pracoval ako obsluha v luxusnom lôžkovom vlaku na železničnej linke, ktorá premávala z Chicaga. Bola to vážena, hoci nie veľmi dobre platená profesia a vykonávali ju výhradne černosi, ktorí si udržiavali uniformy v bezchybnom stave, vláčili batožinu, servírovali jedlo a plnili priania cestujúcich vrátane leštenia topánok.

Ešte aj po rokoch strávených na dôchodku si Terry zachovával strojenú obradnosť, vždy bol dokonale oblečený a úslužný a nikdy si nič nenárokoval, aspoň taký bol môj dojem. Akoby sa zriekol časti seba samého, čo bol snáď jeho spôsob, ako sa vyrovnával s bremenom života. Často som ho sledovala, ako v letnej horúčave kosí trávnik v elegantných poltopánkach a trakoch, v klobúku s úzkou strieškou a so starostlivo vyhrnutými rukávami na košeli. Dopriaval si iba jednu cigaretu na deň a jeden kokteil za mesiac, a ani vtedy sa neuvolnil natoľko, ako moji rodičia po drinku highball alebo pive Schlitz, ktoré si dožičili párkrát do mesiaca. Čosi vo mne túžilo po tom, aby Terry prehovoril, aby vyzradil tajomstvá, ktoré v sebe nosil. Predstavovala som si, že by mohol rozprávať všemožné historky o mestách, ktoré navští-

vil, či o bohatých ľuďoch z vlaku, ktorí boli iste zdvorilí, alebo možno ani nie. No nič sme sa nedozvedeli. Z nejakého dôvodu o tom nikdy nerozprával.

Mala som asi štyri roky, keď som sa rozhodla, že sa začnem učiť hrať na klavíri. Craig v tom čase už chodil do prvej triedy a popri tom pravidelne cvičil na pianíne u tety Robbie. Späť sa vracal bez akejkoľvek bdateľnej ujmy na zdraví. Usúdila som, že aj ja som pripravená začať. Bola som dokonca presvedčená, že v skutočnosti som sa už *naučila* hrať na klavíri, a síce priamou osmózou – počas všetkých tých hodín strávených počúvaním druhých detí, ako sa trápia so skladbami. V mojej hlave to žilo hudbou. Už len zísť nadol a predviesť mojej náročnej tete, aké som nadané dievča. Ako sa aj bez najmensej námahy stanem jej najlepšou žiačkou.

Pianíno stálo v malej štvorcovej miestnosti v zadnej časti domu, v blízkosti okna, odkiaľ bol výhľad do záhrady. V jednom kúte sa nachádzala izbová rastlina, v druhom sklápací stolík, na ktorom si žiaci robili úlohy z hudobnej teórie. Robbie počas lekcií sedela v čalúnenom kresle s vysokou opierkou. Jedným prstom klopkala do rytmu a súčasne pokyvkávala hlavou, zatiaľ čo pozorne zaznamenávala každú chybičku. A či som sa Robbie bála? Ani veľmi nie, no cítila som voči nej rešpekt – predstavovala zastaraný typ autority, s akou som sa dovtedy nestretla. Vyžadovala dokonalosť od každého dieťaťa, ktoré si u nej sadlo ku klavíru. Vnímala som ju ako niekoho, koho si treba nakloniť, alebo dokonca dobyť. Vždy som v jej prítomnosti mala pocit, akoby som jej musela niečo dokazovať.

Na prvej hodine klavíra som sedela na stoličke a hompálala nohami, lebo som nedosiahla na podlahu. Robbie mi dala vlastný pracovný zošit, z ktorého som mala veľkú radosť, a ukázala mi, ako držať ruky na klaviatúre.

„Tak poďme na to, dávaj pozor,“ povedala karhavo ešte skôr, ako sme vôbec začali. „Nájdi C1.“

Dieťaťu klavír pripadá taký veľký, akoby mal hádam aj tisíc klávesov. Rozprestiera sa pred ním veľká čierno-biela plocha, taká široká, že malými rúčkami ani nedočiahne na jej konce. C1, ako som rýchlo pochopila, bolo akýmsi oporným bodom. Predstavovalo pomyselnú

čiaru medzi plochami, na ktorých sa pohybovala ľavá a pravá ruka, rozhranie medzi husľovým a basovým kľúčom. Keď dokážete položiť palec na C1, všetko ostatné už ide automaticky samo. Klávesy pianína u Robbie sa od seba mierne odlišovali farbou a tvarom. Na niektorých miestach sa kúsky slonoviny vplyvom času poodlamovali, až napokon celá klaviatúra pôsobila ako rad pokazených zubov. Našťastie, na C1 chýbal celý roh asi vo veľkosti môjho nechta, vďaka čomu som vždy našla stred klaviatúry.

Čoskoro som zistila, že hrať na klavíri sa mi páči. Sedieť za klavírom mi pripadalo úplne prirodzené, akoby som na to bola predurčená. V našej rodine bolo veľa hudobníkov a milovníkov hudby, najmä z matkinej strany. Môj strýko hrával v profesionálnej kapele. Niekoľko mojich tiet spievalo v kostolných zboroch. A potom tu bola Robbie, ktorá okrem svojho zboru a hodín hudby viedla operetný workshop, sériu hudobno-divadelných predstavení pre deti, ktoré sme s Craigom navštevovali každé nedeľné ráno v suteréne kostola. Hudobným stredobodom našej rodiny však bol môj starý otec Shields, spomínaný tesár, mladší brat Robbie. Bol to bezstarostný muž s okrúhlym bruchom, nákazlivým smiechom a neupravenou sivastou bradou. Keď som bola menšia, býval v západnej časti mesta, a tak sme ho s Craigom prezývali Westside. No v tom istom roku, ako som začala chodiť na hodiny klavíra, sa presťahoval do našej štvrte. A tak sme ho náležite prekrstili na Southside.

Southside sa s mojou starou mamou rozišiel už pred desaťročiami, v čase, keď bola moja mama ešte v puberte. Býval len dva bloky od nás spolu s tetou Carolyn, maminou najstaršou sestrou, a strýkom Stevom, jej najmladším bratom, v útulnom jednoposchodovom dome, ktorý od podlahy až po strop zapratal káblami, aby v každej izbe vrátane kúpeľne mohol mať reproduktory. V jedálni postavil zostavu skriniek na hi-fi vežu, ktorej veľkú časť získal na blších trhoch. Vlastnil dva gramofóny, k tomu polorozpadnutý kotúčový magnetofón a police mal preplnené albumami, ktoré za roky nzbieral.

Southside dôveroval len máločomu. Bol to taký klasický postarší konšpirátor. Neveril zubárom, preto prišiel takmer o všetky zuby. Nedôveroval ani polícii, a ako vnuk otrokyne z Georgie mal v sebe zakorenenu aj nedôveru voči belochoch. Rané detstvo prežil v Alabame, kde v čase platnosti diskriminačných zákonov Jima Crowa zažíval rasovú